

Wyrok
Sądu Najwyższego
z dnia 29 stycznia 1999 r.

I CKN 1005/97

Obowiązek utrzymania nawierzchni chodników przy każdej kategorii drogi publicznej położonej w mieście na prawach powiatu i nie będącej autostradą ani drogą ekspresową, spoczywa na zarządcy tej drogi, czyli zarządzie miasta.

Skład orzekający

Przewodniczący: Sędzia SN M. Sychowicz.
Sędziowie SN: H. Ciepła, Z. Kwaśniewski (spraw.).
Protokolant: B. Rogalska.

Sentencja

Sąd Najwyższy Izba Cywilna po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 1999 r. na rozprawie sprawy z powództwa Danuty M. przeciwko Przedsiębiorstwu Turystycznemu "M." Spółce z o.o. w O. i Gminie O. o zapłatę na skutek kasacji Gminy O. od wyroku Sądu Wojewódzkiego w O. z dnia 27 czerwca 1997 r. oddala kasację.

Uzasadnienie faktyczne

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem wstępnym z dnia 5 lutego 1997 r. uznał powództwo Danuty M. o zapłatę za słuszne co do zasady względem pozwanej Gminy O., oddalając je wobec pozwanego Przedsiębiorstwa "M." w O. Zdaniem tego Sądu, pozwana Gmina jest zarządcą nieruchomości w rozumieniu § 10 rozporządzenia RM z dnia 30 IX 1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed odpadami... (Dz. U. Nr 24, poz. 91) i na niej spoczywa obowiązek utrzymania czystości chodnika położonego przy drodze gminnej. Jako podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej Gminy Sąd ten wskazał na przepisy art. 415 k.c., art. 444 § 1 i art. 445 § 1 k.c.

Apelację pozwanej Gminy od tego wyroku oddalił Sąd Wojewódzki w O. wyrokiem z dnia 27 czerwca 1997 r., uznając za prawidłową interpretację przepisów prawa dokonaną przez Sąd I instancji, a zarazem zgodną z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 25 IX 1996 r., III CZP 48/96 (OSN 1997, z. 1, poz. 6). W ocenie Sądu odwoławczego nie zachodzi zarzucana przez pozwaną Gminę błędna wykładnia przepisów prawa materialnego, a pozwana podważa zgodność z prawem cyt. uchwały Sądu Najwyższego, będącej podstawą motywów rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego.

Wyrok Sądu Wojewódzkiego zaskarżyła w całości pozwana Gmina, opierając kasację na zarzucie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 57 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Nr 3, poz. 6 ze zm.) oraz § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 września 1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed odpadami... (Dz. U. Nr 24, poz. 91 ze zm.).

W uzasadnieniu kasacji skarżąca wywodzi, że z przepisu § 10 powołanego rozporządzenia RM jednoznacznie wynika, że utrzymywanie czystości na chodniku, na którym upadła powódka, jest obowiązkiem pozwanej ad. 1 spółki z o.o. jako zarządcy nieruchomości, wzdłuż której chodnik przebiega. Zdaniem skarżącej, obowiązek usuwania śliskości chodnika ciąży na gminie jedynie w sytuacji, gdy nieruchomość, wzdłuż której biegnie chodnik, pozostaje w jej zarządzie, bowiem obowiązek ten spoczywa na właścicielach i zarządcach nieruchomości, wzdłuż których chodnik jest położony. W ocenie pozwanej Gminy Sądy obu instancji z naruszeniem omawianych przepisów ustaliły jej obowiązek w zakresie utrzymania czystości chodnika.

Uzasadnienie prawne

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja nie zawierała usprawiedliwionych podstaw pozwalających na jej uwzględnienie.

Wymaga przede wszystkim podkreślenia, że zdarzenie będące źródłem roszczenia powódki nastąpiło w dniu 8 marca 1996 r., a więc pod rządem stanu prawnego poprzedzającego wejście w życie

ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622). Ta ostatnia ustawa weszła bowiem w życie z dniem 1 stycznia 1997 r. i zawarte w niej regulacje mogą znajdować zastosowanie jedynie do zdarzeń, które nastąpiły po tej dacie.

Uzasadnienie kasacji pozwanej Gminy ogranicza się w istocie do zarzutu błędnej wykładni § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 września 1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed odpadami i innymi zanieczyszczeniami oraz utrzymania czystości w miastach i wsiach (Dz. U. Nr 24, poz. 91 z późn. zm.).

Bezspornym jest, że w dacie, w której powódka uległa wypadkowi, obowiązek oczyszczania chodników m.in. ze śniegu i lodu uregulowany był w art. 57 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. Nr 3, poz. 6 z późn. zm.), a przepis art. 58 pkt 2 tejże ustawy zawierał delegację ustawową dla Rady Ministrów do wydania rozporządzenia określającego szczegółowe obowiązki jednostek organizacyjnych i osób fizycznych, a wynikające m.in. z art. 57 ustawy. Wykorzystując tę delegację ustawową Rada Ministrów wydała powołane wyżej rozporządzenie z dnia 30 września 1980 r., którego przepis § 10 objęty jest w kasacji zarzutem naruszenia przez jego błędną wykładnię.

Zarzut ten należało uznać za chybiony.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni podziela argumentację zaprezentowaną w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 25 września 1996 r. (sygn. III CZP 48/96, OSNC 1997, z. 1, poz. 6), a sprowadzającą się mianowicie do stwierdzenia, że przepis § 10 zawartego w akcie wykonawczym, wydanym na mocy delegacji ustawowej, nie może nakładać dodatkowych obowiązków na inne podmioty aniżeli wymienione w ustawie, jeżeli przepis ustawy, będący podstawą wydania tegoż aktu wykonawczego, nie zawiera umocowania do nakładania przez Radę Ministrów innych, dodatkowych, nie przewidzianych w ustawie obowiązków na podmioty nie zobowiązane z mocy ustawy.

Tymczasem w § 10 powołanego rozporządzenia z dnia 30 IX 1980 r. Rada Ministrów zobowiązała właścicieli lub zarządców nieruchomości do oczyszczania m.in. ze śniegu i lodu także i chodników położonych wzdłuż ich nieruchomości, mimo iż przepis art. 57 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska obciążał wówczas tym obowiązkiem jedynie właścicieli i zarządców nieruchomości, stanowiących m.in. ulice, drogi i place publiczne.

Ponieważ Rada Ministrów władna była określić w drodze rozporządzenia jedynie szczegółowe obowiązki tych podmiotów zobowiązanych, których krąg określony został ustawą, przeto poszerzenie tego kręgu podmiotów w rozporządzeniu wykonawczym nastąpiło poza zakresem delegacji ustawowej, co oczywiście zasadnie ocenione zostało jako niedopuszczalne w cyt. wyżej uchwale SN z dnia 25 września 1996 r.

Takiej ocenie nie może sprzeciwiać się późniejsza zmiana stanu prawnego dokonana ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, a polegająca na obciążeniu w jej art. 5 ust. 1 pkt 4 właścicieli nieruchomości obowiązkiem oczyszczania chodników położonych wzdłuż ich nieruchomości, który to przepis uznany został za zgodny z przepisami Konstytucji RP wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 listopada 1997 r. (sygn. K 22/97, opubl. OTK 1997, z. 3-4, poz. 41).

O materialnoprawnej podstawie kreującej obowiązek pozwanej Gminy przesądzał bowiem w niniejszej sprawie stan prawny obowiązujący w dacie zdarzenia, będącego źródłem roszczenia powódki. Dokonana przez Sąd Wojewódzki wykładnia tych przepisów, będących wówczas podstawą prawną określenia zakresu obowiązków pozwanej Gminy, nie może być uznana za błędną.

Z dniem 1 stycznia 1999 r. weszły w życie zmiany m.in. w ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. Nr 41, poz. 60 z późn. zm.), których dokonano w art. 52 w zw. z art. 150 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r., o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668 z późn. zm.). Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 21 III 1985 r. o drogach publicznych, w granicach miast na prawach powiatu zarządcą wszystkich dróg publicznych, a więc także i dróg gminnych (art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy), z wyjątkiem dróg krajowych będących autostradami i drogami ekspresowymi, jest zarząd miasta. Ponieważ O. jest miastem na prawach powiatu, przeto Zarząd Miasta sprawuje w nim funkcje odpowiedniego organu powiatu, tj. Zarządu Powiatu.

Zarząd Miasta O., będącego miastem na prawach powiatu, jest więc od 1 stycznia 1999 r. zarządcą m.in. także i dróg gminnych położonych w granicach tego miasta, choć stanowiących własność samorządu gminy z mocy art. 2a ust. 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych.

W tej sytuacji obowiązek utrzymania nawierzchni chodników, także będących elementem drogi gminnej, ale położonej w granicach miasta na prawach powiatu, obciąża od dnia 1 stycznia 1999 r.

zarządcę tej drogi, tj. zarząd miasta, w którego zarządzie droga pozostaje, a to na podstawie art. 20 pkt 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. Nr 14, poz. 60 ze zm.).

Uchybienie przez zarząd miasta na prawach powiatu, który to zarząd z mocy art. 19 ust. 5 tej ustawy jest zarządcą wszystkich czterech kategorii dróg publicznych położonych w granicach miasta o takim statusie prawnym, określonym wyżej obowiązki utrzymania nawierzchni chodników może więc być oceniane jako delikt samorządowego powiatu, będący jedną z przesłanek jego ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej w ramach reżimu deliktowego.

Odpowiedzialności tego podmiotu nie powinno wyłączać samo wystąpienie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej właściciela nieruchomości, wzdłuż której położony jest chodnik stanowiący część ulicy leżącej w ciągu którejkolwiek spośród czterech kategorii dróg publicznych.

Jeśli bowiem nawet właściciel nieruchomości dopuścił się deliktu polegającego na uchybieniu ustawowemu obowiązki oczyszczenia chodnika położonego wzdłuż jego nieruchomości, czym naruszył przepis art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622), ale zarazem będący od dnia 1 stycznia 1999 r. zarządcą drogi, organ samorządowego powiatu grodzkiego, tj. zarząd miasta, uchybił swojemu obowiązki wynikającemu z art. 20 pkt 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. Nr 14, poz. 60), to w razie wystąpienia wszystkich przesłanek odpowiedzialności deliktowej zarówno właściciela nieruchomości, jak i samorządowego powiatu będącego zarządcą drogi, winni oni odpowiadać solidarnie za wyrządzoną swoim zachowaniem szkodę, a to na podstawie art. 441 § 1 k.c.

Ponieważ na obecnym etapie postępowania Sąd będzie rozstrzygał o zakresie odpowiedzialności podmiotu ponoszącego odpowiedzialność wobec powódki, przeto winien on mieć na uwadze zmianę stanu prawnego dokonaną w art. 103 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872). W świetle tego przepisu następcą prawnym dotychczasowego zarządu drogi publicznej wstępuje w jego prawa i obowiązki, w szczególności wynikające z zawartych umów i porozumień oraz decyzji administracyjnych.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, działając na podstawie art. 393¹² k.p.c.